UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Disputatio || excellentium. D. doctoru[m] Iohannis Eccij & || Andre[a]e Carolostadij q[uae] cepta est Lipsi[a]e || XXVII. Iunij. An. M.D.XIX.

Eck, Johannes
Karlstadt, Andreas

[Erfurt], 1519

VD16 E 320

Martinus.

urn:nbn:de:hbz:466:1-32477

Visual Library

refert reuer: p̄ris Staupitӱ vocem quaſi celitus demiſſam. Penitentiã incipere ab amore ꝛ dilectiõe. nam huic expreſſe reluctat̃ btũs Ambro: bonus aĩarũ medicus in ep̃la ad Studiũ vbi pena pſcribit̃. debet eſſe penitẽtia petõꝝ. vbi remiſſio donat̃. gr̃a eſt. precedit p̄ñia ſequit̃ gr̃a. neqꝫ ergo penitentia ſine gr̃a. neqꝫ gratia ſine penitẽtia. debet eñ penitẽtia prius dãnare petm̃. vt gr̃a poſſit illud abolere. Illud idem teſtat̃. Chryſoſto: toto libro de cordis cõpunct: Et Homilia. 80. de peni: Et ſermone. 29. Addo etiã Iſido: lib: 2. de ſummo bo: Capi: 12. Cõpunctio cordis eſt humilitas mentis cum lachrymis exoriens de recordatiõe peccati ꝛ timore iudicij. Et toto libro de contri: cordis. Et ſpeculo petõꝝ Auguſt: nihil aliud agit immo hortat̃ petõrem volentẽ penitere vt recogiter tres abyſſos ſcꝫ petõꝝ ſuoꝝ. penarũ. ꝛ iudicioꝝ dei. Sic btũs Bernhar: ſup Canticis ſer: 16. ꝛ alijs pluri b: locis Grego: in moralib: lib: 2. et. 5. ꝛ ſit ſup cap: 29. Iob Lib: quoqꝫ. 2. ſup Ezechi: vbi Homilia. 19. inquit. Scriptũ eſt. Initiũ ſapientie timor dñi. cõſtat ꝓcul dubio qꝛ a timore ad dñm aſcendit̃. nõ aũt a ſapia ad timorẽ reditur. Propheta ḡ de celeſtib: ad ima loquebat̃ cepit magis a ſapia ꝛ deſcendit ad timorẽ. Sed nos qui a terrenis ad celeſtia tendimus eoſdẽ gradus aſcendẽdo numeram⁹ vt a timore ad ſapiam puenire valeam⁹. Idẽ lib: 1. ſup Ezech: dixit duas eſſe pennas. ſcꝫ timorẽ ꝛ penitentiã que tegere corpa dicunt̃. i. petã. Ex quib: oĩb: quo ad vnã ꝑticulã de timore volo habere ꝯcluſum. bene p̄dicaſſe nr̃e tẽpeſtatis ꝛ ſuperioris p̄dicatoresq̄ penitẽtia a timore incipiat. ꝛ ꝙ nitunt̃ ſermonib: ſuis in populo timorẽ dei ſeminare. et ſic ſemen diaboli extirpet̃. iuxta illud Origenis lib: 3. ſup Iob. bonus eſt timor pene ꝛ iudicioꝝ quẽ niſi demon expulerit nõ poterit ſeminare ſemẽ petõꝝ. Et q̄ deinde ꝯſectariũ eſt penitentiã nõ incipere ab amore ꝛ dilectiõe iuſticie Quãuis ſi ſic inciperet fateor eã eſſe laudabiliorẽ et ꝑfectiorẽ qꝫ ꝙ a timore pene inciperet at fragilitas nr̃a id non patit̃ cui dñs Ihesus et p̄dicatores ꝯdeſcendentes illi morẽ p̄dicant tanqꝫ gradũ quo verum iuſticie amorem conſequamur.

Martinus.

¶ Non eſt iſte modus ſcripturas diuinas feliciter intelligendi. vel interp̄tandi ſi ex diuerſis locis diuerſa decerpant̃ dicta nulla habita rõne vel ꝯſequẽtie vel collatiõis. immo iſte eſt canon errandi vulgatiſſim⁹ in ſacris literis. Oportet ergo theologũ ſi nolit errare vniuerſam ſcripturã ob oculos ponere. et ꝯtraria ꝯtrarijs cõferre. et ſicut duo Cherubin aduerſis vultib⁹ vtriuſqꝫ diuerſitatis cõ ſenſum in medio ꝓpiciatorij inuenire. alioquin cuiuſlibet Cherobin vult⁹ ſe diuertet ſequacẽ oculũ a ꝓpiciatorio. i. vera Chriſti intelligẽtia. ¶ Proinde nũ qꝫ mihi egre d. d. remotior viſus eſt a ſacris literis qꝫ hodie. atqꝫ eo magis ꝙ cõcludendo fatet̃ laudabiliorẽ ꝛ ꝑfectiorem eſſe penitentiã. ſi ab amore iuſticie inciperet. ſicut ego ſapio qꝫ ſi a timore pene inciperet quaſi nõ conandũ ſit vt laudabiliter ꝛ vt Iohãnes ait dignos fructus penitẽtie agam⁹. Nã hoc ꝓſus nõ accipio qđ dicit fragilitatẽ nr̃am obſtare quo min⁹ ab amore iuſticie penitentiã incipiam⁹. ſi ſcđm fragilitatẽ nr̃am agendũ eſt. et ſcriptura exponenda nunqꝫ penitebimus. ſed de die in diem peiores fiemus. Quare anteqꝫ r̄ndeam ſuis obiectis Primo declaro meipſum.

¶ Oĩs bona vita neceſſe eſt vt inſtituat̃ ꝑ aliquã legem. ideo lex principiũ eſt penitẽtie cuiuſlibet boni opis. quare et in penitẽte ante oĩa oportet vel reuelari vel ſuggeri legẽ ꝯtra quã fecerit ꝛ ſcđm quã facere debet. lege aũt manifeſtata aut in memoriã reuocata mox ſequit̃ augmentũ peti ſi deſit gr̃a. Quia naturaliter odit volũtas legẽ. vt ſunt exp̄ſſa teſtimonia Pauli ad Ro: ꝛ ad Gala: Ro: 5. Lex intrauit vt abundaret delictũ. Gala: 5. Lex ꝓpter tranſgreſſiões poſita eſt. Ideo b. Auguſt: de ſpũ ꝛ lit: c. 3. Neqꝫ eñ lib: arbitriũ ante gr̃az quidqꝫ valet niſi ad peccandũ. nõ aũt ad penitendũ. vt d. d. dicit (. hoc eñ Pelagianũ eſt.) ſequit̃ Auguſt: Et cum cepit cognoſci ſe nõ latere qđ faciendũ eſt niſi

ſpūs ſanct9 diffuderit charitatē in cordib: noſtris . non diligit. non ſuſcipit nō
bene viuit. Ibi clariſſi: dicit Auguſt: q lex dei non poteſt diligi niſi accepta gr̃a
ſpūs ſ. ſi aūt nō diligit lex. ẜrium eius peccatū non oditur. ergo impoſſibile eſt
penitere ante dilectionē legis. hoc eſt qd Ro:4. apoſtolus vult Lex iram operat
hoc eſt mōſtrat peccatū ſed non dat gratiā. vt odiat peccatū. Ideo manet odiū
legis et dilectio peccati. quantūlibet ꝑ increpatiōes forinſecas aut intrinſecas
homo concutiat timore ſeruili. nam etſi abſtinet ab ope peccati. non tamē ab-
ſtinere poteſt ab amore peccati. hoc ⁊ Chriſt9 Johānis. 6. docet vbi dicit Ne-
mo venit ad me niſi pater meus traxerit eū. Concedo ḡ q lex. recordatio pec-
catorū. intuitus penarū poſſunt terrere peccatorē. ſed nunq̄ faciunt penitentē.
Reſpondeo ergo ad obiectionē primā de filio ꝓdigo. Luce. 15. vbi incepit pe-
nitentiā a recordatiōe magnitudinis premij. dicens abundāt panib: mercena-
rij ⁊c. Dico q hic filius ꝓdigus incepit vere ab amore iuſticie . q: cōuerſ9 in ſe
cognouit primo bonū. et ex cognito bono intellexit ſuum malū. hanc aūt con-
uerſionē ſui in ſeipſum non habuit ex fragilitate ſua . aut ex timore pene ſicut
ipſemet d. d. dicit q timor pene poſt premiorꝫ magnitudinē mouerit. ergo non
incepit a pena ⁊ timore. habuit aūt eam ex trahente intus patre et dilectionem
inſpirante paterne domus. dum dixit quanti mercēnarij in domo patris mei.
nam cum prius vixiſſet in peccatis bonū. nec cognouit nec dilexit. nec peccatū
odiuit. cū tñ nō poſſꝫ ignorare pctm̄. ḡ neceſſaria fuit alia affectio. i. amor boni
¶ Secundo induxit Johannē baptiſt: Lu: 3. q inceperit a timore dicens. quis
monſtrauit vobis fugere ⁊c . Reſpondeo aliud eſt predicare penitentiā. aliud
incipere penitentiā. aliud eſt predicare bonū opus, aliud incipere bonum op9.
Predicator monet. terret. allicit ⁊c . ſed nihil ſequit niſi gratia mouerit volun-
tatem. Idem dico ad Pſal: 58. Viſitabo in virga iniquitates eorꝫ ⁊c. percuti po-
teſt peccator. ſed niſi gratia cooperetur nihil ꝑficitur. vt Iheremie. 5. ꝑcuſſi eos
⁊ non voluerunt Et Iſaie primo a planta pedis vſq̄ ad verticem non eſt in eo
ſanitas. ſuper quo ꝑcutiam vos vltra ? q: nihil ꝑfecit ꝑcutiendo, Et ſatis ad-
miror egre: d. d. q oblitus luminis nature Ariſtotelis audeat ſtatuere alicui9
virtutis initium in timore vigente . cum ille tot verbis iam receptiſſimis . 3 .
Ethicorum perſuadere conetur oportere eſſe voluntarium opus bonum et
libera voluntate fieri. At voluntas certe aut amor eſt. aut ſoror amoris. Jn-
de etiam dicitur oportere opus bonum fieri per liberum arbitrium Addo.
et illud q Chriſtus nunq̄ peccatores coegit timore ad penitentiā . ſed ſuaui-
ter allexit quoſcunq̄ vocauit vt Zacheum. Magda: apoſtolos. ⁊ oēs. Sicut
et apud Hieremiā. ca: 3. dicit. perpetua charitate dilexi te. ideo attraxi te miſe-
rans tui. Dico ḡ q timor dñi quidem neceſſarius eſt. ſed filialis. q: ſine amore
impoſſibile eſt ferre conuerſionē ſui. in qua terret conterit ⁊ humiliat peccator.
iuxta illud primo regum. 2. Dñs deducit ad inferos et reducit. Credo aūt etiā
ipſius. egre: d. doctoris ſententiā ⁊ olm ſcholaſticorꝫ doctorꝫ mecum eſſe. ⁊ cō-
tra obiecta eius pugnare . cum omnes conſentiāt contritionē oportere fieri in
charitate. ſi debet eſſe bona et meritoria penitentia . qd ego ſane intelligo cō-
tritionē fieri mouente ⁊ impante charitate. vt ſic ſit volūtaria hilaris amoroſa
penitētia. Ideo licet Johan: increpauerit Judeos ⁊ terruerit. non ideo ſequit
penitētes incipe etiā a terrore. Aut ſi incipiūt a terrore . niſi acceſſerit gr̃a. hy-
pocrite ſunt verius q̄ penitē: Adiecit dñs. d. rōnem q de9 res ſic adminiſtrat
vt ima ꝑ media ducat ad ſupiora. qd aptauit ad timorem. volens peccatū eſſe
imū. timorem mediū. amorē ſupius. qd ego, tranſeo et non accipio.
¶ Dicit etiam eſſe perfectionis ſi hō poſſet ſe mere dei obtutu et amore iuſticie
erigere ad gratiā capeſſendā. ſed quis eſt hic et laudabim9 eū. Reſpondeo. nec
timore nec amore poteſt ſe homo erigere ad gratiam capeſſendā . ſed gratia
preuenit et mouet ad merum (?) dei obtutum et amorem iuſticie.

¶ Ad Auguſtinũ qui doceat precedere timorẽ ante gratiã ⁊ intrante charitate
pelli timorẽ. Dico ſi recte intelligat admitto. hoc eſt. ꝙ penitẽtia nondũ eſt in
cepta qñ timor precedit charitatẽ. ſed intrante charitate incipitur penitentia. i.
amor iuſticie ⁊ odium peccati. Si aũt charitas non intraret timor non operaret
niſi maiora peccata quare iſta ſimilitudo ſete et lini ꝓbatur mihi. modo nõ in
telligat ꝙ timor inducat charitatẽ qḋ ex ipſius. d. d. verbis capio ꝙ niſi exeat
ſeta non ſuccedit linum hoc eſt. niſi timor. qui impedit penitentiã veram pellat
per intrantẽ charitatẽ nunq̃ȝ vere penitet vt ſic dixerim. Ambroſiũ inductũ in
epiſtola ad Studiũ ꝙ p̄cedit penitẽtia ⁊ ſequit gratia ⁊ alia. Item Iſidorũ de
ſummo bo: Item tres abyſſos recogitandos peccatorũ Bernhar: ſup can:
Gregorũ in moralib: ⁊ alios patres qui docent a timore aſcendendũ ad ſapien
tiam et penitentiã a timore incipiũt libenter admitto. ſed non contra apoſtolũ
Paulũ de lege et timore legis docentẽ intelligo. Dico ⁊ ego habita charitate
ſimul moueri hoiem ad timorẽ dei et ſic incipi penitentiã a timore in charitate,
alioquin ſtat firma ſententia. ꝙ timor penam habet. bonũ non operatur. Sed
odit legẽ. Non ergo egre: d. d. concludit penitentiã nõ incipere ab amore iuſti
cie. quantũlibet bonus ſit timor pene ex origine. non eñi timore pene ſed timore
dei penitendũ eſt. ꝙ ille ſit ſeruus nõ manſurus in domo. hic aũt filius ⁊ heres.
ideo ⁊ illud ꝓuerbiorũ. i. Principiũ ſapientie ti: dñi non admitto intellectũ de
timore pene qui ante gratiã torquet hoiem infructuoſe. cũ expreſſe dicat timor
dñi non timor pene. Timor pene potius eſt principiũ inſipientie. Videat ergo
egre: d. d. vt non in vnum chaos cõfundat timorẽ ſeruilẽ. et timore filialem. ne
ſibi ipſe ſcripture et patrũ intelligentiã precludat.

Eccius.

¶ Reuerend⁹ pater fuco verborũ conat ſe euoluere ex tam expreſſis ſacre ſcrip
ture et ſanctorũ patrũ auctoritatib: et vt hoc vobis ꝑſuaderet auſus eſt dicere
me longe fuiſſe alienũ a ſacre ſcripture intelligentia. hoc loco diuerticulũ q̃rens
de Cherubin ſe reſpicientib: Sed iudicent quorũ intereſt vter rectius ſentiat de
ſacra ſcripturã vt ſuas ſolutiões impertinẽtiſſimas excludã. Duo frequẽt adducit,
quorũ in ſermone recitãdo ſcḋm viã ꝯmunẽ nõ memini. nec vllus p̄dicatorũ ꝙ
meminerim negauit. Et hũc quoq̃ȝ timorem inquantũ diſponit ad veram pe
nitentiã ꝑueniri inſpiratiõe diuina. nam indubitatũ eſt apud Chriſtianũ cõtra
Pelagiũ ꝑfidiam ꝙ ſalutis noſtre initiũ deo inſpirante habem⁹. quare non fuit
neceſſariũ hoc afferre vel ob hoc modũ p̄dicandi rep̄hendere. In vno tñ videt
michi equiuocatiõe falli. ꝙ hanc gratiã qua deus ꝑuenit corda hoim mouẽdo
credit eſſe charitatẽ. cum ſit aliud gratuitũ dei munus. et ꝑ hoc reſoluta eſt bti
Auguſt: de ſpi: et lit. ſententia. contra improbos Pelagianos. Alterũ ꝙ dicit
timorem eſſe infructuoſum niſi accedente charitate. quis hoc vnq̃ȝ vel Scho
laſticorũ vel predicatorũ negauit. qui oẽs apoſtoli Pauli ad corint: de chari
tate ſequuntur ſententiam?

¶ Porro ꝙ laudabiliorẽ dixi penitentiã que ab amore incipiat. aſſumpſit nos
debere illam facere. iuxta illud Iohannis facite dignos fructus penitẽtie. nam
ſi ſcḋm fragilitatẽ nrãm eſſet agendũ nũq̃ȝ penitebim⁹. Dico nos quoq̃ȝ poſſe
facere dignos fructus penitentie. etiam ſi a timore incepimus ⁊ ad charitatem
ꝑueniamus. Et miror ꝙ d. pater vult nos facere angelos et fragilitatis noſtre
oblitus. cum btũs Grego: lib: z. ſuper Ezech: expreſſe declarauerit ꝓphetam
deſcendiſſe de ſapientia ad timorẽ. ſed nos eoſdem gradus aſcendẽdo a timore
ad charitatẽ ꝑuenimus. Sicut multa alia fragilitati noſtre ꝯdonant. mentem
ſuam declaraturus oſtendit quõ dilectio legis p̄cedere debeat penitentiã. qꝛ ꝑ
legem abundauit delictum. et ad Gala: 5. ⁊c. Dico verũ eſt vt ſ. Auguſt. con
tra Fauſtũ lib: z z. teſtatur Peccatũ factum vel dictũ contra legem ideo non
eſſe peccatũ ſi nõ eſſet lex ꝓhibens. ſed ſicut legis tranſgreſſiõe abundat delictũ